

Uit de Pers.

Het slot van het schrijven van Dr. Wielenga aan Ds. Bos over de doopsbeschouwing luidt aldus:

Den Welverw. Heer Dr. T. Bos, Redacteur van de Wachter.

Wachter, 18 Mei 1904.

Maar, zegt Ge, mijn doopsbeschouwing is door u onjuist en onwaar genoemd en dit houdt veel ernstiger beschuldiging in, dan te zeggen, dat zij strijd met geest en richting der School.

Ik stem het u toe en haast mij thans te verklaren, wat ik met deze niet geringe aanklacht bedoeld heb.

Beeld heb ik er niet mede, dat Gij ongefomeerd zoudt zijn. Het is waar, — van de elasticiteit om het belijden wordt het allermeest geveerd, om u ook nog met haar autoriteit te dekken, wanneer Gij beweert, dat voor een waren doop het samengaan van tekenen en betekende zaak niet noodig is. (Wachter 11 No. 10). Het is waar, dat van uw opvatting vergeen een voorbeeld zal worden gezocht in de slagorden van onze oude Gereformeerde schrijvers, en ook, dat zij in vierkant strijd is met de uitspraak van de Dogmatiek.

Maar, zegt Ge, de echte, wezenlijke, christelijke doop is die, welke aan geloovigen toebedeeld wordt (pag. 291, d. IV). — Maar in den breeden school onzer Kerk is voor leerlingen als de uwe ook nog wel een plaatsje, en het is onze roeping, ook bij verschil van inzicht, elanders overtuiging te dragen en tot op zekere hoogte te overtuigen.

Die scherpe qualitatieve heb ik dus niet gebid om uw standpunt als zodanig te veroordeelen, maar wel de wijze waarop Ge uwe beschouwing inleedt, voorstelt en verdedigt.

En waarlijk, deze is niet zoo onschuldig als ze schijnt.

Onjuist en dus onwaar is de beschouwing die Gij in uw blad van den doop hebt gegeven, omdat Ge ze bouwt op een onjuiste tegenstelling, voortvloeiende uit een onjuist weergeven van het standpunt uwer tegenpartijders.

Maar onjuist vooral omdat Ge ze hebt willen afleiden uit het doopsformulier en haar met zijn respectabel gezag heeft willen dekken. Daardoor hebben we nu niet met een vrijmoedigheid en naïviteit, die ware het resultaat niet zoo droef, voor u virtuositeit in het werk der inleekunde bewondering al zou dwingen.

Ik zal daar een enkel voorbeeld van geven.

In ons formulier staat: dat de Vader betuigt en verzegt, dat Hij met ons een eeuwig verbond der genade heeft gemaakt en ons tot zijne kinderen en erfgenamen aangenomen heeft. Nu poest Ge eerst als verdiger van de letter en zept op een halfgeveerde den toon, Wachter No. 10: »Er staat niet met ons een eeuwig verbond der genade oprecht heeft, maar oprecht; er staat dus niet, wat Hij gedaan heeft, maar wat Hij doet tot onze zaligheid. Evenmin als er staat, dat Hij ons tot zijne kinderen en erfgenamen aangenomen heeft. Volkomen juist tot dusver. Maar hoe gaat Ge nu verder? Wat doet som trekt Ge daar nu uit? Als het er niet stond, zou niemand het kunnen gelooven, maar het staat er: »Wij zijn geen erfgenamen, geen kinderen Gods, en wij zijn niet in het verbond der genade van eeuwigheid af, maar de doop betuigt en verzegt ons, dat de Vader dat wil maken!«

De laatste woorden cursiveren ik en vraag hoe het mogelijk is, dat, wie een tegenstander verbiedt van een tegenwoordigen tijd een verleden tijd te maken, er zelf, in een adem door, een futurum, een toekomstigen tijd uit misvormt? Zulk een tekstverminking is niet onschuldig, want zij doet geweld aan het centrale standpunt van ons formulier: dat bij den echten doop uitwendige en inwendige genade samenhangen en samenhangen.

Vooraf treedt dit aan het licht, — en mij dunkt, de eenvoudigste Wachter lezer moet dit toch gevoeld hebben, — waar ge aan de uitlegging van het dankgebed van ons formulier toekomt.

Daar staat, zwart op wit: »Wij danken en loven u, dat Gij ons en onze kinderen, door het bloed van Uwen lieven Zoon Jezus Christus, al onze zonden vergeven, en ons door Uwen Heiligen Geest tot lidmaten van Uwen eeniggeboren Zoon, en alsoo tot uwe kinderen aangenomen hebt, en ons hetzelve met den heiligen doop verzegt en bekrachtigt.« Zoo staat het er, en al het water van de zee, ook de eegene van Ds. Bos, kan het niet uitwissen. Dat hier wordt uitgesproken niet slechts een onderstelling, maar het vaste geloof, zich in een danktoon verheffend, het geloof aan de inwendige heilighing ook van het zaad der Gemeente, dat de Gereformeerde kerk hier bij monde van het formulier bevestigt, dat met dat Heiligen Doop de feitelijke vergeving der zonden wordt verzegt en bekrachtigt, — het is zoo onkenbaar, dat niet slechts onze broeders uit de dolantie, maar, — wat voor u meer en voor vele Wachterlezers alles zegt, — ook de echte typen der afscheiding het erin hebben gelezen. En dat zij het zoo laten blijft onomstootelijk daaruit, dat velen hunner het dankgebed weggelaten, omdat zij het er niet mee eens waren. Het was zelfs in vele Gemeenten een schibboleth van rechtzinnigheid, of een leeraar het dankgebed gebruikte of niet. Een groot deel der afgescheidenen kon niet meegaan met die ontzaglijke belijdenis onzer vaders, die er hen toe leidde, God voor de wedergeboorte hunner gedoopte kinderen te danken.

En wat doet Gij nu?

In plaats van nu ook ruiterlijk te zeggen: het formulier gaat mij te ver, ik kan ook niet in de overtuiging mij vinden, neemt Ge tot de volgende verklaring: »u toevlucht.« (Wachter No. 13): »Wij zien dus ook hier het geloof uitgesproken, dat de Doop verzegt de beloven van het genadeverbond, waarvan Petrus op het Pinksterfeest zeide tot het oude Bondvolk: »want u komt de beloven toe en uwen kinderen.« En een weinig verder: »Het gebed gaat dus van de gedachte uit, dat aan die gedoopte kinderen de beloven toekomen, met de bede, dat zij nu ook mogen bekennen enz.«

Dit nu is uw lezers op een dwaalspoor leiden. Zoo klaar als een somermiddag schittert hier het geloof, dat de kinderen der Gemeente ook de aanvankelijke verzuim der beloven deklachtig zijn en opvoeding, voor zoover ik weet, staat deze uwe opvatting, daar als een unicum in de geschiedenis onzer Kerken. Zij gaat niet slechts in tegen den geest der dolantie, zij is niet slechts in tegenstand strijd met de traditie der School, maar zij is ook tegenovergesteld aan de eegene, die onze afgescheiden vaders er van hebben gegeven.

Wanneer Gij den mood hadt gegrepen tot Uwe lezers te zeggen: het standpunt van het formulier is het mijne niet, — ik zou gewogen hebben, maar nu kan zelf geen verwijt van onbescheidenheid mij weerkonden het oordeel te herhalen: »Zulk een doopsbeschouwing is onjuist en onwaar.«

Wel stonden velen der afgescheidenen op uw doopsstandpunt, en ook heden zullen er zijn, die uw standpunt zullen deelen, maar niemand heeft het tot dusver gewaagd, deze zijne beschouwing door het klare, onomwonden getuigenis van het doopsformulier te werken.

Ziet, waarde broeder, het heeft u in de hitte van den strijd of aan helderheid en nuchterheid ontbroken, om te lezen wat er staat, of, — wat ik echter liever niet onderstellen wil, — heeft u aan den mood ontbroken te zeggen: de opvatting van het formulier is de mijne niet. En in het laatste

geval, hebt Gij uw roeping als volksleider en als voorganger der Gemeente verwaarloosd, er op te wijzen, hoever velen onder aan het hooge geloofstandpunt onzer vaders ontkomen zijn. In dat geval was het uw taak geweest aan te toonen, waarom anderen die stoute belijdenis niet anders dan aarzelend na durven stamelen, en hoe deze erfenis der martelaarskerk, die zoo kennelijk het stempel van beproefde geloofsovertuiging draagt, ons moet prikkelen tot voortgaande reformatie, tot opvoering van ons kerkelijk leven door prediking en tucht, door gebed en arbeid, roodot ook wij haar weer allen van harte beamen en naspreken kunnen.

Niet de formulieren moeten afgetrokken naar ons kerkelijk leven, maar wij moeten weer tot hun standpunt worden opgevoerd. En daarom brengen uwe beschouwingen ons niet vooruit, maar stichten ze verwarring en voeden onjuiste en onvruchtbare denkbeelden, die moeten worden uitgeroeid.

Er herhaalt daarom: Wilt Ge uw actie voor den ophef der eigen inrichting ruiter houden, vermeng ze niet met het propagandieren van beschouwingen die eenzijdig en enghartig zijn; vermeng ze niet met de bestrijding van een leer, die in den kring onzer Gereformeerden niet slechts geduld, maar door vele eerbare mannen, die voor de reformatische verheffing van ons kerkelijk leven tot rijken tegen waren, als hun overtuiging beleiden wordt; een leer, die ook door het grootste deel der leidelijken en hoogleraren der School als Gereformeerd is gebillijkt en tegen aanvallen als de uwe is verdedigd.

Zeg rouduit aan uw lezers: onze strijd voor de School gaat geheel om buiten een strijd om de leer. Het is zelfs in de huidige omstandigheden mogelijk, dat een overtuigend supralaparaire de School met hart en ziel steunt, evenwel als wij, omdat de bekeering van 86 thans omgekeerd de hoogleraren der School ook haar vertegenwoordiger vindt.

Indien Gij voortgaat de Theologische School der Gereformeerde Kerken op deze wijze tot een troetelkind van een kunstmatig opgebouwde partijgroep te maken, die uw leeropvatting huldigt omdat ze de anderen veroordeelt buitensluit, zult Ge met uw Wachter oormak zijn, dat de School de sympathie van het grootste deel der Kerken inboet en, in uw liefdesomarmingen doodgekend, een roemloos einde tegemoet gaat.

Omdat ik daarvoor de School te lief heb, deed ik in uitsicht op haar gouden Jubileum dit protest horen, in de hoop, dat het weerklinkt vinde bij allen, wien het heil der School en bovenal de bloei en vrede der Kerken ter harte gaat.

Erat heb ik nog gezegd, of ik wel, vlak voor het Schoolfeest, den broederlijken strijd met U aanbinden zou. Maar een discussie als deze wordt niet gemaakt, zij wordt uit de omstandigheden geboren. Uit zelfverdediging tegen uw ongemotiveerd verontwaardigen van plaatselijke Kerken, zoals ik het voorrecht heb er een te dienen, waar tot dusver vrede heerscht, greep ik naar de pen.

En bovendien meen ik mijn schrijven in alle bescheidenheid ook een bijdrage tot rechte viering van het aanstaande Jubileum te mogen achten, in zooverre het de bedoeling heeft, de School tegen verkeerde beschermers in bescherming te nemen en alsoo haar onbenommen, natuurlijke levensgroei te bevorderen.

Voor dit ernstig woord van verweer zij Ds. Wielenga onze dank geboden.

Niets is droever dan wanneer een verschil van inzicht, dat binnen de greps onzer common sense ligt, wordt opgeblazen tot een principiële tegenstelling, waarom men broeders verkiest.

Volkomen terecht heeft Ds. Wielenga er op gewezen, dat de hoogleraren der Theologische school tegen dit drijven hebben gewaar schuw.

En het valt niet te ontkennen, gelijk Dr. Wielenga met de stukken aantoonde, dat Ds. Bos zich allengs in een richting beweegt, die hem met ons Doopsformulier in strijd brengt.

Wij betreuen het dat deze strijd opnieuw wordt opgerakeld. De Middellburgsche Synode heeft over deze klachten van Ds. Bos reeds uitspraak gedaan. In plaats van in deze uitspraak onze kerken te berusten, wordt nu het oude stokpaardje weer voor den dag gehaald.

Zoo wordt het zaad van wantrouwen uitgestrooid, waar juist taambinding dubbel noodig is.

Officieele Berichten.

Hulpbehoovende kerken Zuid-Holland.

Verzameling van Deputaten D.V. 6 Juni a.s. te Rotterdam, Hoveniersstraat, 10½ uur.

Namens het Moderamen:

W. B. RENKEMA, secr. penningm.

Rijnsburg, 24 Mei 1904.

Classis Tiel.

De classis Tiel deelt aan de Geref. kerken mede, dat haar adres is bij den kerkeraad der Geref. kerk te Zalt-Bommel.

Namens de classis:

J. MEIJER JR., scriba.

Zalt-Bommel, 25 Mei 1904.

AGENDUM voor de Provinciale Synode van Noord-Holland, die houden te Alkmaar, in het Kerk gebouw aan de Oudegracht, op Woensdag den 8ten Juni 1904.

Aanvang des voormiddags ten 10 uur.

Afgevaardigden.

Uit de classis Amsterdam:

Niet ingekomen.

Uit de classis Haarlem:

Primus: Ds. W. Benckelaer, Ds. W. Ringnalda, B. Biesheuvel, P. Verkuil.

Secundus: Ds. N. J. Van Goor, Ds. J. H. Feringa, P. Vermeulen, D. Van den Houten.

Uit de classis Alkmaar:

Primus: Ds. C. Stadig, Ds. N. H. Koers, J. Olthoff, J. Dirksma.

Secundus: Ds. G. H. A. Van der Vegte, Ds. J. W. Wechelaer, H. Vlamming, H. Wolzak Gz.

Uit de classis Edam:

Primus: Ds. H. Thomas, Ds. H. Loman, Beijer, P. Pauw, J. Zeelte.

Secundus: Ds. M. Van der Maat, Ds. P. A. Lanting, D. Goede, G. H. Slegt.

Uit de classis Enkhuizen:

Primus: Ds. F. C. Van Dorp, Ds. F. Zantinge, S. Bais, C. Schoen.

Secundus: Ds. J. Van Anken, Ds. W. H. Oosten, W. De Vries, P. Kintmaker.

1. Opening der Vergadering.

2. Onderzoek der Credentiebrieven.

3. Verkiezing van het moderamen.

4. Lezing en vaststellen der notulen.

5. Instructie.

6. Behandeling van ingekomen stukken.

Missive van Ds. E. Th. Ploos van Amstel, em. pred. te Amsterdam.

7. Rapporten:

a. van deputaten tot regeling van de kosten der vorige Prov. Synode.

b. van deputaten naar Art. XIII Dordsche kerkenordening.

c. van deputaten der kas voor hulpbehoovende kerken in deze provincie.

d. van deputaten voor het Provinciale Studiefonds.

e. van deputaten voor peremptoire examina.

f. van den Curator der Theol. School.

8. Benoemingen van verschillende deputaten.

9. Regeling van de kosten dezer Prov. Synode.

10. Aanwijzing van de kerk die met de samenroeping der volgende Prov. Synode zal worden belast.

11. Lezing der korte notulen.

12. Sluiting der vergadering.

Namens de Synodale kerk van Alkmaar,

J. W. WECHELAER,

Alkmaar, 18 Mei 1904. v. d. m.

Vijftigjarig jubileum der Theol. School te Kampen.

De plaatselijke sub commissie te Kampen voor de feestviering ter herdenking van het 50-jarig bestaan der Theol. School vestigt, onder verwijzing naar de Bazaar van Vrijdag 20 Mei, er nogmaals de aandacht op:

a. dat allen, die aan de openbare feestviering op 15 Juni wenschen deel te nemen (voor zoo ver zij niet tot de officiële genoodigden van de school), vóór 1 Juni een kaart moeten aanvragen bij den heer J. H. Kok, boekhandelaar te Kampen; dat zonder het bezit eener kaart niemand kan worden toegelaten tot de bijeenkomsten; dat kerkeraadsleden duidelijk gelieven te melden of zij ook de avondvergadering wenschen bij te wonen.

b. dat op aanvragen van kaarten of logies (het laatste aan te vragen vóór 1 Juni bij Dr. A. Noordtjij te Kampen) niet per omgaande kan worden geantwoord, maar dat men geduld moet hebben tot na 1 Juni en dat na dien datum de kaarten, voor zoover er plaatsen beschikbaar zijn, tijdig per post worden toegezonden.

c. dat, wanneer iemand ook voor anderen kaarten aanvraagt, hij de namen van al die andere personen duidelijk gelieve op te geven, wijl de kaarten persoonlijk zijn en niet aan anderen kunnen worden overgedaan.

d. dat zij, die aan een gemeenschappelijke maaltijd tegen matigen prijs wenschen deel te nemen, zulks zonder voorbehoud gelieven op te geven aan Dr. A. Noordtjij vóór 1 Juni.

e. dat alle aanvragen, boven vermelde zaken betreffende, die na 1 Juni inkommen, moeten worden terzijde gelegd.

Namens de plaatselijke sub commissie,

W. H. NIEUWUIS,

Kampen, 23 Mei 1904. Secretaris.

Ned. Bond van Jongelings-Vereenigingen op Gereformeerde Grondslag.

De Bond hield Hemelvaartdag, Donderdag 11, zijn gewonen jaarlijkschen Bondsdag te Zwolle.

Ruim 10 uur werd de zeer druk bezochte vergadering, die gehouden werd in de schoone gelegen Buitensocietijt, door den bondsvoorzitter, Ds. Vonckenberg van Barendrecht, geopend. Na lezing van een gedeelte van Gods Woord en gebed hield Ds. Vonckenberg een kernachtig openingswoord, dat herhaaldelijk door een krachtig applaus werd onderbroken en aan het eind levendig werd toegejuicht. — De voorzitter, de heer Van Oversteeg, wenschte daarop den voorzitter gelijk met de hooge onderscheiding hem, en in hem den Bond, ten deel gevallen van wege H. M. de Koningin en stelde daarop voor telegrammen te verzenden aan H. M. de Koningin en aan Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken, Dr. A. Kuyper.

Het telegram aan de Koningin luidde: »De Nederlandsche Bond van Jongelingsvereenigingen op Geref. Grondslag in jaarlijkschen Bondsdag bijeen in de Buitensocietijt te Zwolle, betuigt de gevoelens der duizenden jonge mannen tot den Bond behoorende, die Uwe Majesteit eerbiedig betuigen van hulde en aanblijfschap, wenscht haar en het vaderland geluk met aanvankelijk herstel van gezondheid van Uwe Majesteit en van Zijne Koninklijke Hoogheid den Prins der Nederlanden en bidt van God, dat Nederland volk nog lang onder Haar acceptie in vrede en toenemende welvaart leve.«

En het telegram aan Minister Dr. A. Kuyper: »De Nederlandsche Bond van Jongelingsvereenigingen op Geref. Grondslag, in jaarlijkschen Bondsdag bijeen in de Buitensocietijt te Zwolle, verblijdt zich, dat hij U ook dit jaar in uw gewichtig ambt oprechte hoogachting en innige genegenheid mag vertolken, waardeert hoogelijk den voor Ned. Jongelingschap in geestelijk en lichamelijk opzicht zoo gewichtigen arbeid, door U verricht in de wetontwerpen Hooger Onderwijs en Drankbestrijding en bidt God, dat Hij U geve wat noodig is om nog vele jaren op uwe hooge plaats, Vorstin en Vaderland te dienen.«

Het jaarverslag van den Bondssecretaris gaf tot eenige bespreking aanleiding, maar werd ten slotte onveranderd vastgesteld.

Besloten werd in 1905 D. V. te Utrecht te vergaderen. Herkozen werd met algemeene (286) stemmen tot bestuurslid de heer Joh. T. de Lange te Ermelo, terwijl bij herstemming in de vacature-Jager gekozen werd de heer Ds. G. Boekenooen te Sint-Anna-Parochie met 153 stemmen. De heer Ds. S. O. Los te Hilversum verkreeg 103 stemmen.

Van Ds. Boekenooen was een telegram ontvangen waarin deze mededeelde verhandeld te zijn den Bondsdag bij te wonen en zijne beste wenschen voor den Bond en de vergadering uitdrukten, welk telegram een daverend applaus uitlokte en waarvoor aan Ds. Boekenooen per telegraf dank werd betuigd.

Met de behandeling der ingekomen voorstellen werd de nog beschikbare tijd voor de morgenvergadering doorgebracht, en daarna de vergadering geschorst tot des namiddags 3 uur.

In de pauze voerde de »Chr. Harmonie« van Enschede eenige nummers op zeer verdienstelijke wijze uit.

Was de morgenvergadering zoo druk bezocht dat zaal en galerij geheel bezet waren, des middags moesten velen buiten blijven. Het was dan ook voor een opengepakte menschenmassa dat Ds. Fernhout van Utrecht het woord voerde over het onderwerp: »Alle jongelingen van Gereformeerde levensopvatting behooren bij de Jongelingsvereeniging op Gereformeerde grondslag.«

Het was een kloek pleidooi voor het goed recht van de Jongel. Vereeniging op Geref. Grondslag op alle jongelingen van gereformeerde levensopvatting. Naar wij vernemen zal dit referaat binnen enkele dagen het licht zien. Het kan voor de Jongel. Vereenigingen op Geref. Grondslag uitnemend dienst doen als propagandamiddel.

Met den referent kwamen eenige heeren in debat die op enkele punten verdere inlichtingen wenschten en die ook verkregen, voor zoover ze met het onderwerp verband hielden.

De heer Vegtel uit 's Gravenhage die een referaat zou houden over de letterkunde op de Jongel. vereeniging, had telegraphisch bericht uit Parijs gezonden, verhandeld te zijn geworden. Ook kwam een telegram van het Nederlandsch Jongel. verbond, dat te Assen vergaderde, van den volgende inhoud: »De Bondsvergadering van het Nederlandsch Jongel. verbond wenscht u een rijkgezegend Bondsdag en bidt u »Gods zegen op uwen arbeid toe.«

Naar »Assen« werd gescand: »Wederkeurig

heil toegebeden. De belangen der Christenheid, mede door u behartigd, worden onder Gods »zegen door u streven bevordert.«

Het slotwoord in de middagvergadering werd gesproken door den heer Prof. Dr. W. Geesink van Amsterdam. Het was een waarlijk opwekkend woord, dat den jongelieden medegegeven werd. Ds. Langhout van Groningen sloot met dankzegging. Hoogst voldaan ging de talrijke schare uiteen. 's Avonds half zeven werd in de Plantagekerk mede voor een talrijke schare een schoone rede uitgesproken door Ds. Gipsen Jr. van Baarn over »Karaktersvorming«. Het was een waardig slot van dezen zoo uitnemend geslaagden Bondsdag, die zeker weder krachtig heeft medegewerkt om den arbeid onzer Jongel. vereenigingen op Geref. Grondslag meer bekendheid te geven, en aan dien arbeid de sympathie te verzekeren van ons Gereformeerd volk.

Nog dient vermeld, dat ook een telegram werd ontvangen van de Chr. Militaire Jongelingsvereenigingen, die dien dag een vergadering hielden te 's Gravenhage.

Buitenland.

Deutschland. Dr. Zahn herdacht. Het slotartikel van Dr. Funk over Dr. A. Zahn in de Reformierte Kirchenzeitung stelt ons den overleden leeraar voor als Theoloog. De Godgeleerdheid bestond volgens Dr. Zahn in: »De kennis van Gods werk, van Gods woord, van Gods eer in tegenstelling met 's menschen werk, 's menschen woord, 's menschen eer.« En ook »in het vermogen om de goddelijke waarheid tegen de tegenstanders te verdedigen.« Toen hij tot die erkenning gekomen was, werd zijn leven een voortdurende krijg tegen de Pelagische, Arminiaanse, Kantiaanse heilgelingen, en tegen de nieuwere Theologie die gisningen en onderstellingen huldigt. Deze laatste was volgens hem een den hemel bestemmende, menschvergoedende, het heiligdom Gods ontijdende, door een doorafgodische wetenschap. De leer van de feilloosheid en van het absolute gezag der Heilige Schrift en de leer van de Souvereiniteit der genade, waren de hoofdpunten zijner leer en tegelijk ook het pantser waarmee hij zich in den godgeleerden strijd wierp. Vooral verdedigde hij de leer van de rechtvaardigheid door het geloof alleen, waarbij hij den nadruk legde op de bekeerung van Christus' gerechtigheid. Hij zeide in zijn boek Een winter in Tübingen: »Hier leeren wij ook het wezen der rechtvaardigheidsleer verstaan: zij is louter de daad van een Goddelijke uitspraak, die op grond van een volkomen offer geschiedt en die de goddeloosheid alleen om der wille van dit offer rechtvaardig verklaart, dat wil zeggen, uitsprekt, dat hij in overeenstemming met de eischen der wet is.« Voorts: »Noch de bekeerung noch de heiligmaking werken iets bij de rechtvaardigmaking uit, ofschoon deze haar begeleiden.«

Als men eenige medewerking aanneemt brengt men de geloovigen mede onder de wet. »In den wil en het werk van Christus zijn allen voor de eeuwigheid volmaakt, die heiligheld worden. Aan dit werk van Christus is niets meer toe te voegen.«

Wij mogen dankbaar zijn dat de Heere ook dezen getuige verwekte. Doch wij kunnen niet nalaten er aan toe te voegen, dat wij voor ons voor de Duitse Gereformeerde kerken gaarne gezien hadden, dat Dr. A. Zahn's naam niet ruimer geweest was; of liever, dat hij minder uitsluitend al zijn kracht gewijd had aan het weder verdedigen van de leer der rechtvaardigmaking gelijk die door Luther en Calvijn was voorgesteld. De fout van Dr. Zahn was naar onze overtuiging, dat hij aan het door Dr. Kohlbrugge gegeven kleed is blijven plakken; hij had, dunkt ons, op het door den Elberfelder leeraar opnieuw blootgelegde fundament moeten voortbouwen. Dan had hij de reformator der Duitse Gereformeerde kerk kunnen worden, terwijl hij integendeel gebracht werd tot de uitspraak: »eene reformatie kan niet meer baten.«

Noorwegen. De moderne Theologie in het land der Noren.

Het is opmerkelijk dat in Noorwegen tot voor korten tijd de moderne Theologie geen merkbaare ingang gevonden heeft. Hiertoe droeg het gezag der oude Theologische faculteit bij en ook de in de gemeente gewortelde Lutherische orthodoxie. Het kerkelijk leven van het volk draagt het stempel van de opwekking waartoe eenmaal Hauge den stoot gaf. Hans Nielsen Hauge arbeide in het laatste der 18de en in het begin der 19de eeuw in Denemarken, maar vooral in zijn geboorteland Noorwegen; hij was een koopman, die zich ten taak stelde, ook door geschriften het rationalisme te bestrijden en de noodzakelijkheid van wedergeboorte en geloof op den voorgrond te plaatsen, daarbij de voortdurende genadewerking der Heiligen Geestes als vereischte voor een Godsalig leven stellende. De volgelingen van Hauge bleven de Lutherische kerk getrouw. Het is opmerkelijk, dat het Noorweegse geestelijk leven van een eeuw nog steeds het stempel vertoont, dat Hauge er door zijn arbeid op gezet heeft. Daar ook de opwekking die vijfzig jaren later van kerkelijke zijde en wel van den hoogleeraar Johnsen, uitging, een nationaal Lutherisch karakter droeg, vooral op de jonge predikanten invloed uitoefende, en zich over het geheele land verspreidde, zoo is het ook daaruit te verklaren, dat de moderne Theologie in Noorwegen schier geen aanhangers vond.

Met den hoogleeraar Johnsen arbeide de niet minder invloedrijke hoogleeraar Caspari gedurende een halve eeuw aan de opleiding der aanstaande dienaren des Woords. Met hem werkten ook de bisschoppen Heuch en Bugen. Alleen Petersen nam een afzonderlijke positie in. Deze hoogleeraar vond wel dat er gevaar voor de kerk des Heeren in de »moderne Theologie« stak, doch hij wilde het oog niet sluiten voor de »waarheidsmomenten« (?) die er in deze »Theologie« gevonden werden.

Nu zijn al die mannen weggenomen, en nieuwe krachten, ten deel jonge, namen hunne plaats in. En nu is het merkbaar dat de Ritsehaansche Theologie en de Oud-Testamentische critiek haren invloed laten gevoelen. Het gevolg is dat men in menige gemeente zich niet meer met de leer van den predikant kan vereenigen, vooral als hij een andere opvatting heeft van de inspiratie der Heilige Schrift dan de belijdenis der kerk. Reeds voor eenigen tijd moest de bisschop Heuch den predikant Brockman aanvaallen, omdat hij in een geschrift de leer der rechtvaardigmaking vervalschte, doordat hij de rechtvaardigmaking van de heiligmaking afhankelijk stelde.

Al protesteerden Heuch en zijn geestverwanten er tegen, dat zij baanbrekers voor het rationalisme genoemd waren, toch houden wij er ons van overtuigd, dat deze mannen niets anders doen dan datgene wat eeuwenlang het fundament

der Noorweegse kerk geweest is, omverhalen.

Geluklijk dat hierbij kan gevoegd worden, dat de gemeenten over het algemeen aan de zijde van den hoogleeraar Heuch stonden en nog staan. Mocht dit nog lang zoo blijven. Als de kerken pal staan, dan kan een leer die men van de Universiteit in de gemeente zoekt in te dragen, geen postvatten. Maar met dit al is het bedroefend, dat ook in het orthodoxe Noorwegen de strijd is ontbrand en de moderne Theologie voor de kerkmuren staat om er binnen te dringen, ja ten deele daarin door het optreden van enkele predikanten reeds zekere positie heeft weten te verkrijgen.

Gemengd nieuws.

Bunyan's Christen een baatzuchtig mensch. »Een hoogleeraar in de godgeleerdheid van de universiteit van Chicago heeft, volgens een bericht in de nieuwbladen, ex cathedra beslist, dat christen in Bunyan's heerlijke allegorie, in plaats van een voorbeeldig volgeling van Jezus te zijn, geheel en al bestuurd werd in al wat hij deed door zelfucht.

Hij zocht enkel en alleen zijne eigene kleine en bekrompene ziel te redden, aan de redding van anderen dacht hij niet. De christenen van onzen tijd waren veel beter, daar zij zich de nooden en ellenden van anderen aantrekken. Het is heden ten dage niets ongewoons, de bladen te hooren gewagen van de heerlijkheid en uitnemendheid onzer tegenwoordige christenen, maar zoo naakt en afschuwelijk is het beeld van onze gewaande heerlijkheid ons nog nooit voor oogen gesteld. Afschuwelijk vooral daarom, omdat spreker op den armen toelenaar — Bunyan's christen — wijst om ons daardoor de voortreffelijkheid van den hedendaagschen christen des te helderder in het licht te stellen. Eigenaardig is ook het feit, dat deze rede uitgesproken is voor een vergadering van baptistische leeraars!

Wat echter moeten wij van zulk een bewering, dat Bunyan's christen een baatzuchtig mensch was, die alleen aan de redding van zijne eigene kleine en bekrompene ziel dacht? Bunyan's doel was, het leven van een Christen onder het beeld van een reis te beschrijven. Waar hij gelegenheid vond, tocht deze het heil van anderen. Het beeld is getekend in overeenstemming met de toestanden der dagen. Endeavour Societies, Young Men's Christian Associations en al de inrichtingen van onzen tijd had men in die dagen niet, hoewel ook in de christenreus inrichtingen beschreven zijn ten dienste der reizigers naar den hemel. Bunyan te beschuldigen, dat hij in zijn christen een baatzuchtig mensch schetst, omdat hij geen melding maakt van al de godsdienstige inlichtingen en werkzaamheden van onzen tijd, is onverantwoordelijk.

Een greintje waarheid is er echter in de bewering van den redenaar. In de dagen van Bunyan stonden in het leven der christenen Paulus' woord: »Werk uwe zaligheid met vrees en beven«, op den voorgrond, terwijl men in onze dagen vooral denkt aan de evangelisatie der wereld. Kwam men in Bunyan's dagen in gevaar de evangelisatie der wereld uit het oog te verliezen, in onzen tijd vergeet men vaak zijne eigene zaligheid uittewerken, terwijl men anderen wil redden. Moeten wij eenzijdig op een gedeelte onzer taak het oog vestigen? Het een behoort men te doen, en het ander niet te laten.«

Wij ontleenen het bovenstaande aan de Hope. Het is alsof deze Baptisten denkelijk willen geven, die meenen dat alle jeveren in Methodistischen geest te plaatsen is onder de werken van het vleesch.